

VÁCLAV BENEŠ TĚBÍZSKÝ:

BLUDNÉ DUŠE.

HISTORICKÝ ROMÁN.

Kobliha se stal náhle hovorným. Vřel věděl proč; a nenadarmo natáhl strany zdvořilosti. Když byly pruské vojny a vojáci potkali povoz, ani se neptali, odkud a kam, ale poručili zhurta: "obrat se!" a vozka musil čtít nechtě s nimi. A kdyby byl nechtěl po dobrém, byli by mu pomohli. A nyní to hnedle také vypadalo jako na vojnu. Koně byli k tomu ke všemu ještě z Podlesí a Kobliha je chtěl Zahradkovi zachovati. Proto také zašlehl hněvivým okem po otci Jarolímovi a v duchu mu skorem přál, že ho desátník karabáčem přivede k paměti.

"A kam tenhle Barabáš?"

"Byli jsme u Františkánů. Starý fortýň umí připravovati tuze dobrou masť, — u nás lidé stůňou a otec Jarolím —"

"Lžeš, chlape! — Aby ti jazyk uschl! Na úřadé jsem byl; ale tam jim spletl Pánbůh rozumu, že už jaktěživ nezmoudří! — Poslechněte, vojáci: že jste na mne ruku vložili, že jste muže Božího pobanili, v první bitvě, do které půjdete, zůstanete! — A nyní mne nechte na pokoji; sice povím vám ještě něco horšího. — Jed!"

Kobliha začal bičem a pobídl koně do opravdy, že se rozjel pokusem.

Z vojáků se už nikdo neodvážil povoz dále zdržovati. Zamklí se náhle, jako kdyby se jim byla vše srazil. A nešli ani evalem, jen srazil. A nešli ani evalem, jen eo noha nohnu mne a hlavy měli svěšené, že jim pro helmy do opálených tváří nebylo ani viděti. Beztoho vraceli se s nepořízenou a ještě takhle výhrůžka! Dragounům bylo pod bílými pláštěmi jako v parní lázni.

"Eh co, braši! — Za zády se nám plesnívec vyaměje! — Měli jsme mu jich přisoliti ještě několik, aby to čtít až do kostí! — A řekl si taky: Boží muž! — To by Pánbůh měl hezkou čeládku. — Takových by se nabral!"

Desátník se nutil mermomocí do smíchu; ale ostatním proroctví starce nechtělo z mysli a nechtělo. Před týdnem slyšeli ve městě, že Turek se dle ježí a že poslal do Vídně časaři pánu psaní, nedá-li mu jedno království dobrovolně, že přijde, pobere si všechny koruny, a ani české že mu nenechá. —

Otec Jarolím se opět zahleděl k černým borům. Měl tam ještě hezky daleko. A koně už zase jen se vleklí před vozem, jako by každou chvíli bylo jim padnouti.

"Slyšíš ty? — Zastav!"

Otec Jarolím se vzpřímal nad otepí slámy jako prve před vojáky. Koblihu však nemusil dvakrát vybidnouti. Vůz stanul okamžitě, jako by byl k cestě přimrzl.

Otec Jarolím dal se potom vysokou mezí, jež vedla z ovcezu k nedalekým borovicím. A zdálo se, jako by čtyřlístka byla s jeho heder odletěla. Za malou chvíli ztratil se s očí udivenému Kobliho, jenž vařil teprve nyní nechtěl ku předu. Už ešle bříšité o ně otloukl a koně, jako by si byli řekli, ani "nevzali." Musil s vozu dolů a pomáhati jim u předních kol.

Poustevník zaměřil rovnou cestou ku své chatě. Nepotkal už nikde živé duše. A šim blíže přicházel k Podlesí, tím nápadněji vždy urychlil krok. Zdálo se mu, jako by tam někdo čekal jeho přemoci a nemohl se dočkat.

Nad krajem vyletěly časy od času vrány s kavkami; ale okamžitě zase nalyly se do lesů. Bylo jim asi dusno vysoko ve vzduchu, protože jižní větrík se k večeru ještě více otepil. Podobal se už tak zcela jarolímu, když nad zeleným krajem vesna poprvé tichoučkým vánkem na všecky strany posílá pozdravení své s polibky, po nichž člověk až do dna duše okřává a po nichž země chvěje se rozpoší jako nevěsta při prvním políbení ženichově.

Už se sešelfo. Z ondoliny hlaholily k úšim starcovým zvonce a kostelních věží či s trámeč vztyčených v dědinách, na Podlesí před ryehtami. Ale zvučely smutně, — všecky tak jako by zvonily odinku. A potom zavládlo krajem tieho jako na poušti, jako by u na celé míle široko daleko nebylo lidského obydlí. Večerní mhou kmitala se v dáli porůznu světlíka — opět jako na poušti hludičky.

Bylo již hezky pozdě večer, když tanul otec Jarolím pod strání, na dříž prožil jako strážce okolních lédin mnoho zim a mnoho let. A otva že si jednou — dvakrát odlechl, už zase stoupala vzhůru noha jeho, ještě tak chvatným, skokem mladickým krokem, jako když si tu vyhledal poprvé útulek k ohumilému životu. Už rozeznával i temnější rysy, kde stála jeho chatka, kde vyčnívaly jako ochranci její kmeny, dozajista třicrát tak staré jako hlava poustevníkova.

Nad Podlesím se náhle temné uraky protáhly a změnily v tak odivné útvary, že bylo člověku od nimi nevolno, tak jako poustíku v pohádece, když se mimo náhlání octne v zemi, kde mu každý lsteček, každá travička šepce vstříe přišerným želestěním: "Jsi v krají nešťastném, — zakletém, — lenž čeká vysoboditele mnoho — mnoho set let!" — kde se ho i věry táží šumotem temným: "Cheeš jítí vykupitelem téhle země ty?" — kde květinka za květkou zdvihají k němu kalíšky lesknoucí se omou perlívou, jako by volaly: "Vysvobod' nás, smiluj se nad námi!"

Na tmavá čela vůkolních lesů lil měsíce plným proudem bludé vyrujčené světlo své; ale trud jim s iich setřítí nedovedl. Zdejší boovíny se už mračily hned tenkráe, když byly člověku ještě pod radu, natož pak když ho přerostly a když jim věky vyryly na čelích brázdy na dva či tři palec hluboké.

Otec Jarolím se zastavil. Asi dvacet kroků před ním rozkládalo se jeho chata. Dvěře do vnitra byly vylomeny a pohozeny do stezky vedoucí k poustevě. Střecha byla stržena a všecko vsudy změneno k nepoznání. Otec Jarolím zase ani zrakům svým nevěřil, jako když uviděl oněhdy dlouholetý svůj útulek opět poprvé. Ruce přelozil křížem přes prsa, naklonil hlavu blíže a zahleděl se v "ohavnost spuštění."

Vylomený kříž zdálo se, že střelí vchod do vnitra chaloupky. Jedno rameno zabodlo se do sněhu, svrchní část s nápisem na plechové tabulce spočívala na ovahu, a dolejšek dosahoval daleko přes stezku na stranu protější. Měsíc vrhl právě nejsilnější proud bludého světla na hlavu Krista Pána, kterouž vjelá koruna z opravdového trní. A mámivou září zářilo

se, že na čele Vykupitelově vystrávají skutečné krůpěje potu krvavého, ztýrané tělo že se mění v opravdové, jako když se chystá duše z něho odletěti, v hoku hluboká rána že se rozevřela, že se z ní pryští voda a krev...

Stařec se prudce vzhopil, okamžitě oetl se u kříže, klel do sněhu, zvětralé dřevo oběma rukama přivínil na hrud', hlavu naklonil těsně ku zsinalým tvářím Spasitelovým a rty své přitiskl na jeho rty; byly opravdu studeny jako nebožičkovy.

"Ty mne nesmíš opustiti — nesmíš, i kdybych chtěl a kdybych toho i zasluhoval! — Slyšíš mne, ty Kriste Ježíši! Takhle si tě na srdce přitisknu, že se mi nevymkneš, že se mnou musíš, a a tebou tvá síla, tvá moc a tvá záštita, kamkoliv se obrátím."

Kříž v přeraženinách až zasténal, jak ho k sobě křečovitě otec Jarolím přitiskl.

"V přístích dnech tě budu potřebovati, jako nikdy dříve v celém minulém životě. Já ti tu sloužil tolik let, já se tu k tobě modlival tolik let, já pod tebou probděl v těch letech tolik nocí; — zdaž je můžeš spočítati? A ty pořád den ode dne, rok od roku jako bys mne neviděl, a mne neslyšel. Říkají, že pomsta náleží jen tobě!"

Stařec na chvíli utíchl. Měsíc ukryl se za oblaky. Kolem polešeh rozestřelo se příšerné temno. Kříž v přepažinách znova zaskřipal.

"Tak tedy pozdvihni tu svou pravici, já ti pomohu, já ti z ní ostrý hřebík vytáhnu. — A já ti povím, na koho máš poslati metly pomsty své. — Ty ještě mlčíš? Ty ještě jako bys mne neviděl a neslyšel? — Kriste Ježíši! Či jsem se tu v téhle samotě modlival nadarmo? Či jsem tu za těch dlouhých nocí sedával také nadarmo!"

Černým borem zavládlo ticho, jako by zdejší lesy z těchhle divných řečí starcových ani jediného slova nechtěly přeslechnouti, jako by si je chtěly vrýtí hluboko do paměti, aby je povídaly lidem v Podlesí, až vymře celé nynější pokolení.

"Víš, Kriste Ježíši, k čemu a na koho chceš mstítí ruky tvé? — Tak! — Probudil jsem tě a nyní poslouchej!"

Otec Jarolím opět utíchl; jen obličej svůj přitíkl ještě těsněji na lice Ukřížovaného a ani necítil, že trny z koruny ho bodají do krve, že mu ve vráskách na čele oraly nové rýhy.

Měsíc se již opět díval jasným okem do Podlesí, oblaka se zvolna rozplývala a tu a tam zakmitla se vysoko nad ztichlými dědinami hvězda. Ale ve zdejší údolíně přece hrud' se nějak těžce svírala a s obličejem trud nechtěl odletěti. — Víte-li proč? — Když bída lidskou nevidíte, když hoře lidské je zrakům vašim aspoň na chvíli zakryto, když jen na okamžik odejdete ze světnice, kde drahá hlava dožnává, kde dobré oči hasnou na věky, kde věrné srdce znenáhla ustává v tlukotu, pod širé nebe, abyste si tam oddechli, abyste si tam slzy aspoň s očí setřeli, — je vám voiněji, přicházíte k sobě, nabýváte nové síly, abyste kalich oetem a žluči naphněný mohli pevně ke rtům přitisknouti! — A v těchhle dědinách, jež bělaly se a šedaly svitem měsíce úžlabinou, kterou prorývá potok Kalvodský do nedobhlédna, byla pod každou střešou za tehdejšího času bída lidská, hoře lidské; a kdo tam dokonával? ... Nikdo! — Tam se smrti, když na ně přicházela, bránilí váš moel! — Na chvíli se zdálo, že zase haluzka svěží na kmeni českém uvádá, osýchá a proto se

hrud' těžce svírala a s obličejem trud nechtěl a nechtěl odletěti.

Otec Jarolím již klečel vedle kříže s rukama sepjatýma, — odříkával večerní modlitbu. Ale zraky ještě upíral tak neodvratně ve zmodralou tvář Vykupitelovu, jako by střehl bedlivě každinký její rys a chtěl z něho souditi, zdali ho slyší a vyslyší.

Teprve za hodnou chvíli vstal a nějak mdlým, řekl bych skorem kolísavým krokem došel do chaty, kdež usedl na lavici, jež druhdy zelenala se svěží, lesknoucí vrstvou nejkrásnějšího mechu. Ale nezdřím. Těžko také zdřímnouti, když je hlava plna nejruznějších obrazů z upřehalého života a když se dere násilně v popředí zvláště jeden, jehož dokončení ponechaly si audičky až na dny poslední.

***

Dragouni zatím již také dojeli do města, ale s nepořízenou. Na dnešek upřehli totiž ze žalářů zdejších dva delikventi; v městě už se těšili na jejich popravu. Rytmistr dal panu krajskému nejlepší jezdec ze své škadrony a pau krajský slibil každému, přivedou-li je živé, pět tvrdých, tereziánských toharů, a přivlékou-li je mrtvé, po dvou říšských. A vojáci nenalezli ani jejich stopy.

Žalářník Gregora seděl ve své světnici s očima vytřeštěnýma, se ctoma polootevřenýma a ve tvářích s tak nezvyklým výrazem, že se zdálo, jako by pokoušelo se o něho tiché bláznovství, a jako by se všech koutů jizby po starodávném způsobu sklenuté plížily se k němu příšery, kterým se říká zoufařství.

Když ho vzali na výslech a mušili ho nejmožnějšími otázkami, ani nehlesl; jediného slova z něho nedostali, jako by byl ztratil i řeč. Ba že ji ztratil! — Žalářník Gregora lekutím oněměl. Dnes odpoledne potácel se městem ku kapliče. Ládé, co ho potkávali, mohli oči nechat na jeho obličej, jenž se zatáhl tak náhle barvou nebožtíkův a v němž zraky byly zastřeny jako by pavučinami. U kapličky nebylo ničím ani hnuto. Jen měštan, na jehož pozemku kaplička byla vystavěna, začínal vysoké meze kolem rozorávati, tak že svatí apoštolové dívali se už do pole hezky z hluboka zoraného.

Páni musili za ním poslati dva strážníky a na noc k němu také dali člověka. Znali jeho svědomitost, jeho zevrubné plnění zářnického úřadu a proto se báli, že by si mohl něco udělati.

V.

Páni v císařských úřadech a zámeckých si zprávami, které několikrát za den husar či dragoun na koni, z něhož se jen kouřilo, přinesl jim z Podlesí, popletli hlavy a v těch hlavách rozumu na dobro. Začali si s Podlešáky zahravati a nyní je z té hry brněly uši i za dřimot. Nový pluk vojska, jenž byl již do Podlesí na cestě, odvolal náhle nazpátek a jiný regiment očekával podobného rozkazu den co den.

Pan vrchní poslal už do Vídně za knížetem pánem třetí relace, a od několika dnů vyhlížela tmavohnědá paruka jeho hře než vosí huizdo, když je rozpuštěli rozhodají tyčemi. Slibného vojska přišla hrstka a Podlešákům vstupovala krev den ode dne do hlavy výše. Zpuštěná čtvrtý dvůr, dva na hřizku vypáři a ty řeči, že se do svých statků a do svých chat nevrátí, dokud jim nedají svobodu anebo že raději zahynou, než aby šli na otročinu poznovu. A kdosi donesl panu vrchnímu novinu; dostane-li prý se jim do ru-

kou, že ho pověsí za cop na poštinou hrušku za Okrouhlino. Na zámeckém nádvoří tábořila o té chvíli celá setnina pěšáků. Vedio se jim ovšem dobře. Rtu bělokabátníkům ani neosýchali. Mohlo se arci také státi, že pana vrchního stěží byli mohli hájiti, protože stáli sotva na nohou a pyramidy ručnic rozestavené dlážděním, jim leckdy připadaly jako psi boudy.

Kníže pán ve Vídni měl také pokažený masopust. Na dvorním plesu prý se mu stala malá nehoda. Zavadil jedné z arcivévodkyň příliš zoztra podpatkem o ten skvostného, perlami posetého šatu. V dvorních kruzích si o tom pravovali celé tři dny. Kníže pán by byl raději ztratil dvě panství, a lidé zlí roztrousili, že z toho omeočněl povážlivě. Už třetí den nevyšel ani na ulici. Ve Vídni tenkrát mrzlo jen fičelo. Kým umělec z Paříže pořádal na ledě vysokou šlechtu velikolepé plesy. Kníže pán klouzával se až vášnivě, skorem bych řekl tak vášnivě, jako derviš, když tanuje až do závratí, — do úplného bezvědomí. Ale tenkrát se postil. Či to není také druh postu, když odepre si někdo nejzamílovanější zábavy? — "Je to nutné — veledůležité, milosti knížecí! — Neračte odkládati! Jde tu o nejlepší panství..."

"A co dělat — co jen dělat? — Porad' mi! Ani nevím sám; — věru sám! Bez toho jsou tím vinni jen oni! — Tam na Podlesí býval dobrý lid, — dobrácký!"

Kníže pán si podepřel čelo o bělouňkou ruku, jako by se chtěl rozpomenouti na nějaký doklad z minulých let, že na Podlesí jsou dobráci.

"Jen té řeči kdyby odvykli!"

"Náhle to nejde, knížecí jasnosti! — Takhle za třicet, za padesát let! Potom tam nebudou rozuměti česky ani zajíci!"

Jindy by se byl kníže pán rozesmál hlasitě; dnes však jako by byl vtípu tajemníkova — či spíše úšklebku jeho neslyšel.

"Jak pravím; jen ta řeč! Jinak je to dělný, dobrácký lid... Nu, a cože nám tedy píše?"

Sekretář podal s lehkým úklonkem knížeti pánu list.

"Otevři jen a čti! — Jsem nějak zesláblý. Vřak jsi to mohl také odbýt sám!"

— "Páli dvory, už tři..."

"Jak, dvory že páli, už tři?"

Kníže pán se náhle vzhopil, přerušil předčítání tajemníkovo prudkým výkřikem a oetl se dvěma kroky až uprostřed nádherného pokoje.

"Dál — dál!"

"Blíží se jaro; orba, setba, polní práce všeho druhu... Není lidu, všecko mezi buřiči. Vojsko proti nim nestačí. Právě odvolávají zase jeden regiment, jako by nám to císařští úřadové přáli, jako by se nám podtají smáli, abychom si pomohli sami..."

Tajemník na okamžik povstal a zavadil očima o knížecí obličej.

"Dál — dál!"

(Pokračování.)

Čtenému čtenářstvu,

kteří posílají přátelům svým a známým časopis náš do Čech neb Moravy, jsme nuceni sdělit, že Pokrok do starých vlastí zasláme pouze na předplatné, jež obnáší \$2.00 ročně. V minulých dnech rozeslali jsme všem upozornění a proto jest žádoueno, aby nám každý v brzkú oznámil, zda-li máme v zásluce pokračovat, či tuto zrušit. Toto upozornění činíme jedi, už proto, abychom sobě nečinili heztrak již velikých výloh. V úctě Adm. Pokroku.